

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Archi-||dioeceseos || Colonien-||sis Descriptio || Historica

Henriquez a Strevesdorff, Martinus

Coloniæ Agrippinæ, 1652

Archidioecesis Coloniensis Pars Westphalica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12065

ARCHIDIOECESIS
COLONIENSIS
PARS
VVESTPHALICA.

*ESTPHALIAE quamvis uno sub Nomi-
ne, Totum*

*Hoc comprehendatur, quo septimus or-
dine constat*

*Circulus Imperii, cuius divisio trinis
Sistit in Ordinibus, qua particularis
ubique est.*

Relligiosi etenim praeunt, quibus Primus, & Alter

Principibus surgit, verum Imperialibus Ordo

Vrbibus est ternus: Padebornus Episcopus antea,

Ultrajectinus, Mimigardenvordt, Eburonus,

Cum Cameracensi hinc Osnabrugensis, & inde

Mindensis cum Ferdensi de jure sequuntur:

Praelati, VVerda, Stabiletii, Corneli ad Indam

Nempè Monasterii, Echternaci, Corbiacique,

Abbatissa, Heruordt simul Essenique coruscant.

*Altra Ducum, Comitumque subit Pars, secula
servans,*

Qua Julia, Montis, Clivia, Marchaque supremus

Est Princeps, Comes Embdanus, Luceburgius, atque

His Orientalis Erisius, Dileburgicus altus,

Man

Manderscheidt, Virnburg, VViedt, Sajn, Ridtber-
gius, illis

Brunckhorst, Benthemius, Tecklenburgenfis, & Hoius,
Oldenburg, Steinfurt, Reckum, Pirmundius, Arburg,
Culenburgh, Diepbolt, Schaumberg, Spielbergius,
Hornus, (astant.

Quis Domini in Semerauff, VVinnenberg, Lippius
Tertia jam sequitur Pars Imperialis, & Vrbes
Continet: ex illis prima Agrippina, subintrat
Postea Aquigranum, Camerich, Dortmundis, Soistū.

Hæc loca VVestphaliæ sunt appropriata potenti
Circulo, & hinc unum cessere in corpus ab Anno
Mille & Quingeno. Salva est sua Sessio cuique, &
Matricla Imperii Romani adscripta leguntur.
Dumque graves causa, momenta & pondera Regna
Pertractanda cadunt simul, Imperialibus adsunt
Aptè dispositi Conventibus Ordine, sedem
Quisque suam scandit, dat vota, & jura tuetur,
Sive is mundanus, sive Ecclesiasticus intret.

Nil tamen huc faciunt tot pravia, namq; Ducatus
VVestphaliæ, si recta tenes vestigia, quondam
Saxonia Ducibus proprius, bellante Leone
Imperii adversus Regnum proceresq; rebeli;
Barbarossa exin Fridericus Cesar, Eundem
Imperii consensu: Vbio pro Prasule cessit,
Sub quinquaginta marcarum millibus, illam
Electo Summam solvit Philippus ab Heinsberg,
Archidicæsis de quo transiit ad Aram,
Perpetuò nomenque tenet, Successor & ejus
VVestphaliæ, Angaria Princeps, ut diximus antè.

Hic binas Arensbergam, Angariamque, Ducatus
In gremio servat Comitivas, itque jugosas
Ardus in Rupes, pollet Venatibus omnis
Aprorum generis diversarumque Ferarum,
Et Salis, & Ferri, Plumbiq; Arisque fodinis.

Sax nutrit rivos; Ruram, Menumq, Lenumq,
 Almam, & Dymellam, quæ non procul inde Visurgim
 Inluit, aquor agros ubi planum sustinet, omni
 Fertilitate graves, & frugum munera opimos,
 Hoc Arensburgum super Angariamq, Ducatu
 Sunt hæc comprehense, quas subdere proderit, urbes.

Werla prait, celebrem quam fertile prædicat aruum,
 Et loca fæta salis, multoq, coluntur honore,
 Illic Nobilium antiquissima stemmata Sultzium,
 Queis Regni Reges, queis Imperiique Monarchæ
 Multa indulta ultro, multosq, dedere favores,

Arnsbergum sequitur: recto de nomine dictum
 Adlersberg aliàs: Residentia Principis, illi
 Electoralis, jucundo in vertice Montis
 Ad Ruram, magnum defert encomian urbi.

Insuper hoc ipso surgunt hæc Oppida Tractû
 Neim, Balve, Plettenberg, Afflen, Meschede, Brilon,
 Attendorn, Ruden, Statberg, Drolshagen, & Olpe,
 Oldendorff, Mendè, Volckmar, cû Geseke, & Hersberg,
 Schmâllenberg, Fredeberg, Medebacum, & Woster,
 Nehausque. *ubi Winterburg?*

Hallenberg, Ostenberg, Kaldenahr: Oppida sunt o,

Hac Paderbornensi Regio Titanis ab ortu
 Ritè Dicecesi, Waldecensiq, propinqua
 Est Comitiva, Hassi verò tanguntur ad Austrum,
 Et VVesterwaldense nemus, stat Marchia, stantq,
 Proximi ad Occasum Montes, septemq, Triones
 Antè, Monasterium, Comitivaq, Lippia surgit.

Verùm VVestphalix, Patriotarumq, vicissim
 Qua sit proprietas, hoc è Proverbio habet o
 Hospitium vile, g: ob Brod / dîn Bier / lange mÿle
 Sunt in VVestphalia, si non vis creare, loop da.

Hac tamen innumera ex aliis regione cæteris
 Atq, greges ovium terris abiguntur, & hujus
 Qualescunq, modi pecudes, nutritier audis.

Et quia Cœlum illic, multoq; salubrior aura est,
 Hinc nihil ad pecorum pastumq; alimentaq; deesse
 Credimus, imo etiam complexio fortior illic
 Nature est Hominis; quare graviora laborum
 Ferre iuga assuevit, Mercaturamq; bonasq;
 Gnauius exercet, discitq; impigrius artes
 Ex omni populo: laus VVestphala sufficit ampla est.

Huic Caesar primùm Carolus de nomine Magnus
 Induxit terra cœlestia dogmata, Sacram
 Christi nempe Fidem; verum, Gens illa, profunde
 Idolis immersa nimis, cum prorsus avaro
 Difficiliq; iugo flectiq; trahiq; nequiret,
 Plurima Mancipiis Vernisq; gravamina, dicta
 In patria sunt scripta, Fidem quod inire negarens.

V E S T A

R E C K L I N G H U S A N A .

Recklinghusa licet Rhenana à Corpore paulùm
 Archidicecesis stet, VVestphaliaq; Ducatu,
 Hanc tamen Vbiaca telluris Circulus ambit
 Archipatrisq; tenet sacra Iurisdictio, Binis
 Urbibus in binum Munimen transit, & inter
 Hac duo, suprema jam Recklinghusa, sed imæ
 Vrbs Dorstena tenet Vestæ memorabile nomen,
 Ast Hornenburgum primas fert, nobile Castrum.
 Hac Embiscaria, Lupiaque inclusa videtur
 Terra Toparchalis, frugum pecorumque benigna
 Mater, alumna, parens, ac fecundissima nutrix.
 Imbsara Marchensi in Comitatu exordia ducit
 Apelterbeckam juxta, propiusque Tremonam,
 Trans Recklinghusam fluit, Orsoviaque propinquæ
 Rurordeque vado, Rhenana illabitur unda.

At Padebornensis Lupiam dat currere primo
 Fonte Diocesis, Montana cacumina subter
 Romanis Teutonbergensis Saltus, at olim
 Dicta, penes vicum Lipspringam, Lippia origo
 Cui nomen tribuit, per Sennamque inde susurrat,
 Post Padebornensem Residentis Principis arcem
 Neuwhausam, donec Padula jungatur & Alma,
 Hincque Monasterium trans, Angariaque Ducatum,
 Lipsadium ire parat, Lunamq; Hammumq; latusque
 Recklinghusani tangit muniminis unum,
 Derstenam prater: qua pontem urbs dicta viamque
 Obtinet. & tendit Rhenanum in flumen, ad imam
 Viceliam. Verum rursum ut properemus ad urbem
 Recklinghusanam, Comes hanc Moersensis, & Archi-
 Presul Agrippinas Thejodoricus, ut olim
 Clivensem contra arma Duce[m] bellumque moverat
 Obsessa Soisto urbe, gravi Mavorte, Serenos
 Ad Scharvvenburgi Comites pro pignore mille
 Septingentorum quinquagintaque ligavit
 Quinque florenorum, quam Salentinus, eandem
 Isenburgensis Comes Archipaterque refundens
 Nummorum Summam, sub pristina jura reduxit
 Archidiccesis, cui nunc pro tempore servit.

RHENVS FLVIVS.

MEntio, per dictas hujus cum saepius urbes
 Fluminis occurrat, consultum duximus, ortu
 Illius, & si quid memorabile venerit, inter
 Caetera, sub finem gemino deducere metro.

Rhenus ad arbitrium Vadiani, nomen adeptus
 Praecipiti a lapsu, rapidoque gravi impete cursu,
 Qui per Teutonium fortissimus, immo per omnem

Maximus Europam Fluvius censetur, in altis
 Rupibus antiqua producit originis usum
 Helvetiaeque jugis, Avium qui nomine Montes
 Appellantur adhuc; Gothardi collis ad imam
 Radicem, bino capite, anterioris habente
 Nomen ab hoc Rheni - sed posterioris ab illo :
 Et semi in forma Lana primordia cursus
 Bodonium penetrando Vadum tenet, inde deorsum
 Teutonis ulterius recta perlabitur arvom,
 Conducens secumque vehens diversa carinis
 Commoda tranandis, & cetera multa fluentia,
 Qua circum circa Rheni portantur in equor;
 Neccarus hac inter Moenusque, Mosellaque gaudens
 Primatu, medium trans Coblent & usque Moselle
 Donec ad ingressum, penes Albam nomine Turrim
 Agrippinensem sinuoso gurgite lambit
 Archidicecesin: recto praterfluit inde
 Antenacum lapsu, Lintz, Bonnam, sicque supremos
 Per terra tractus Vbiorum admiratur urbem,
 Novesiumque petens, VVerdam, Vrdingaque per ima
 Arva Dicecesis, Rhenoberckamque susurrat:
 At infra Emricam Clivia per iugera, sese
 Ad Schenckenschantzam binas extendit in undas,
 Altera VVala audit, Phœbique cadentis ad oras
 Æstuat, atque Mosam, quæ Levvensteina, sibi intrat,
 Altera pars Rheni servans genitabile nomen,
 Tendit in occidentos, quæ Manalis Vrsa, Triones,
 Inque duos rursùm fluvios partitur, & horum
 Vnus in Hispanios, Arnheimum, suspicit agros,
 Alter Hyperboreos Aquilonis pronus in axes
 Stat Sudar tranare lacum, variatque propinquum
 Nomen in Isellam, sed qui pralabitur Arnheim,
 Inque Beavv fertur, verso vult nomine Lecca
 Diciet; antè quidem per Leydam fluxit in ipsum
 Oceanum, verum dum Sequana(a) propter obortos

Ventorum motus, tempestatumque furores
 Ardua arenarum juga vi sublimius ipsis
 Eiecit agris, per dictum est flumen adactus
 Per Culenbergam, Schonhoven atque Vianden
 Se sociare Mosa trans urbes, Rotterodamum,
 Scheidamum, & Brielam, iactura donec aruit
 Nominis, Oceanum Borealem Teutonibus intres:
 Talis ubi ingressus quondam, propè nomine pagum,
 Catwvichium in Batavo fundo quæ Sequana spumas,
 Consuevit fieri, qui Dunas nomine, Montes
 Propter arenosos fuit interclusus, ut antè
 Diximus, & soliti dudum fracta Ostia cursus.

Hic antiqua super Monumenta & Rara, vetusta
 Romanorum arcis, Castrum dic esse Britannum,
 Fundamenta vides, cuius muniminis Authorem
 Extructorque fuit Caius Caligula, Caesar
 Romanus, de quo nuper tellure remotâ
 Dum Rudera extarent, & se fundamina tortis
 Obicerent oculis, Phrygio ditissima saxo
 Marmora cuiusvis generis, Nummismata, Rara
 Qualibet, antiquis Signorum incisa parergis,
 Grammaticis, Iconibus, superinscriptisque figuris,
 Sunt miris inventa modis, testantia Priscos,
 Hosque characteres X. G. I. præfata uotârunt
 Marmora, sub tali sensu, ex Germania utrimque
 Inferiore, Satis iam constat Teutonas inter,
 Quos fovet inferior tellus, non Vbia solum
 Archidicæcesis comprehendi iura, sed innum
 Ad Rheni tractum quoque conregnare, situmque
 Et stabilem servare locum, quia scilicet infrâ
 Hæc loca, privatur genuino nomine Rhenu.

